

Psychologie
celoživotního vývoje 24

Etablovaná dospělost

Lenka Martinec Nováková

Psychologie celoživotního vývoje

(YBSB033)

Obsah

Mehta, Clare M.; Arnett, Jeffrey Jensen; Palmer, Carlie G.; and Nelson, Larry J.,
"Established Adulthood: A New Conception of Ages 30 to 45" (2020).
Faculty Publications. 4710.
<https://scholarsarchive.byu.edu/facpub/4710>

Proč etablovaná dospělost?

Co je to etablovaná dospělost?

Je to „jen fáze“?

Co je ve hře:

práce, láska a vztahy, fyzický a psychický
well-being

Konstelace:

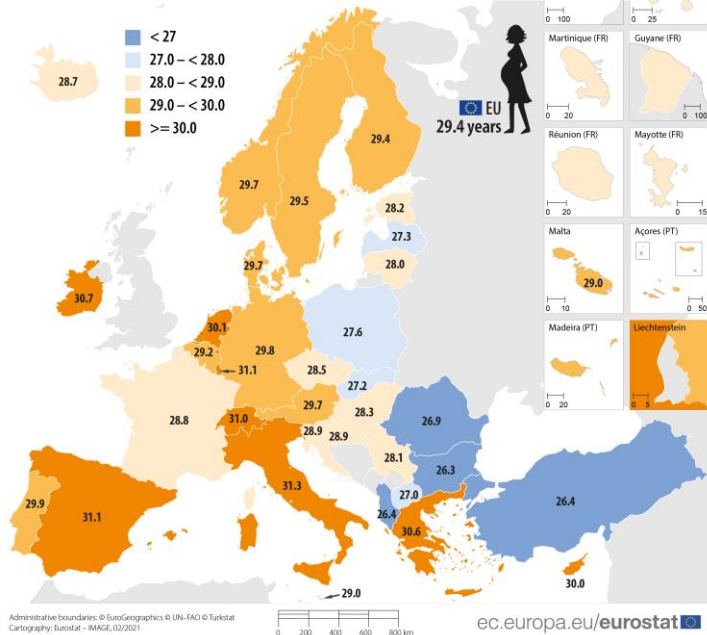
Singles – Spolu, ale bez dětí – Doma s
dětmi vs. v práci – Nemám kariéru, jen
práci

K čemu je zapotřebí teorie etablované dospělosti?

- chybí ustálené označení pro věk 30 – 45 let
 - částečně se kryje s „mladou dospělostí“ (která má příliš široké rozpětí: 18 – 45 let) (Arnett, 2015)
 - částečně se střední dospělostí (40/45 – 60/65 let) (Lachman, 2004; Lachman et al., 2015)
- jedno z nejintenzivnějších období života (v západních společnostech; vysoké investice a závazky v zaměstnání i rodinném životě) (Knecht & Freund, 2016)
- s potenciálním dopadem na zbytek života – lepší porozumění = lepší možnost terapeutické intervence
- vlivy prostředí nyní převažují nad biologickými (Baltes, 1987; Hooker, 2015)
- nejde ani tak o postihnutí kvalitativních změn, jako spíše o vystihnutí vývojových úkolů a výzev, kterým lidé čelí
- heuristika pro konceptualizaci, kulturní konstrukt

Mean age of women at birth of first child 2019

https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/11571495/Mean_age_women_first_childbirth_2019-02.jpg

Průměrný věk žen při porodu prvního dítěte v r. 2019

- ČR: 28,5
- EU: 29,4

Průměrný věk vstupu do prvního manželství v r. 2013

- čeští muži: 31,3
- české ženy: 28,5

	Men	Women
EU-28	:	:
Belgium	31.7	29.4
Bulgaria	30.0	26.7
Czech Republic	31.3	28.5
Denmark	34.4	31.9
Germany	33.2	30.5
Estonia	31.3	28.8
Ireland	33.4	34.3
Greece	32.9	29.7
Spain	34.4	32.2
France	32.9	30.8
Croatia	30.5	27.6
Italy	34.0	31.1
Cyprus	:	:
Latvia	31.3	28.3
Lithuania	29.5	27.1
Luxembourg	32.7	29.7
Hungary	31.9	29.0
Malta	31.6	29.2
Netherlands	32.9	30.3
Austria	33.2	30.6
Poland	29.0	26.6
Portugal	31.1	29.4
Romania	29.7	26.3
Slovenia	32.3	29.6
Slovakia	30.6	27.8
Finland	32.7	30.4
Sweden	35.7	33.0
United Kingdom	:	:
Mean age at first marriage: 2010 for Belgium, 2011 data for Ireland, France and Malta.		
: Data not available		

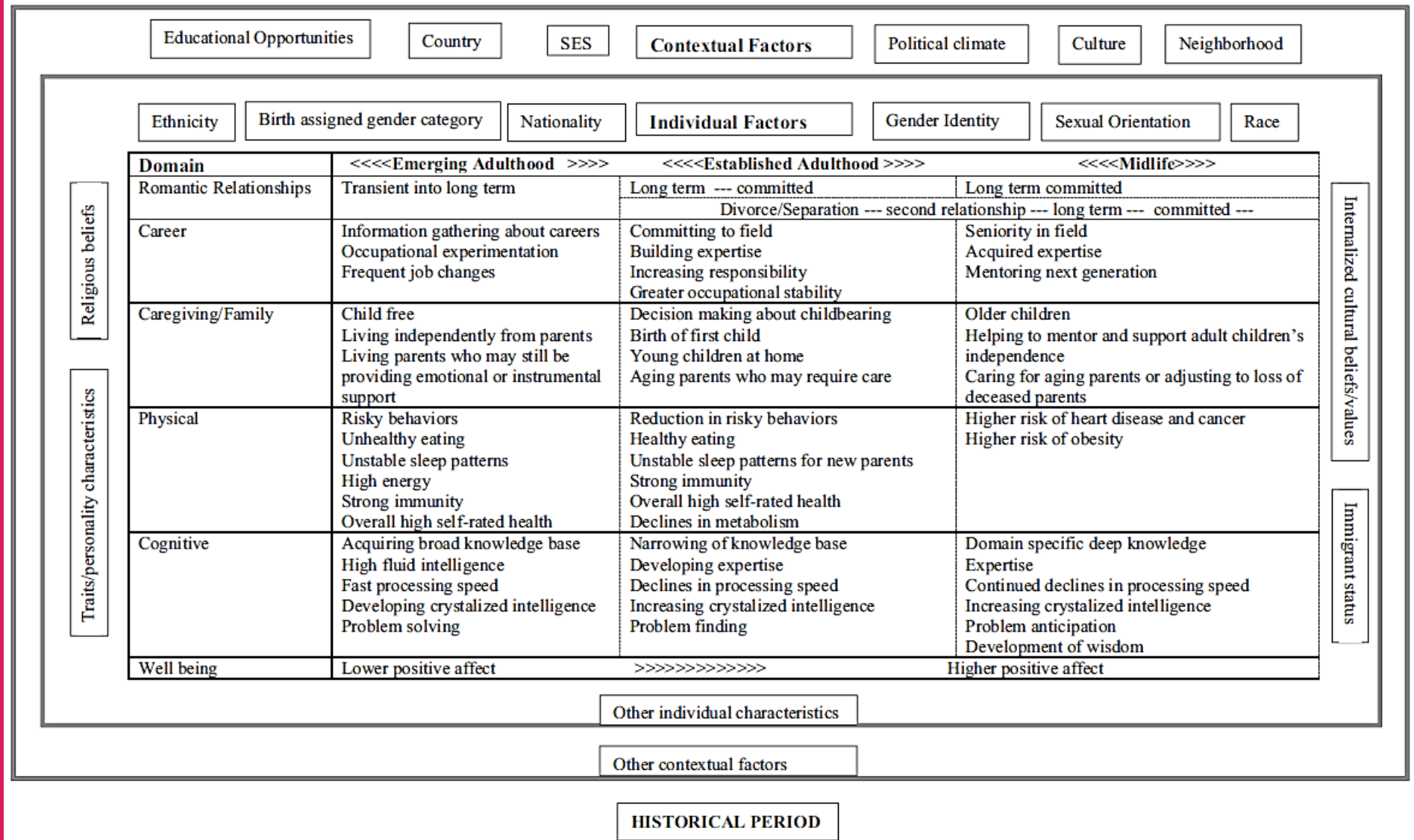
Proč vymezovat „etablovanou dospělost“?

- změny, které se v předchozích desetiletích děly po 20, se nyní dějí po 30 (Arnett, 2015)
- exploraci a experimentování mají typicky za sebou, berou na sebe závazky (Day, Harrison, & Halpin, 2012)
- mediánový věk pro vstup do manželství/dlouhodobého partnerství a narození (prvního) dítěte je v západních zemích > 30 let

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Births,_2013.png

etablovaná dospělost x střední věk

Table 1
Distinctive Features of Established Adulthood in Comparison to Emerging Adulthood and Midlife

- od 30 pokles fyzické síly a výdrže, delší zotavování ze zranění (Bruner, Erickson, Wilson, & Côté, 2010; Hougum, 2010)
- pokles bazálního metabolismu – větší riziko přibírání na váze (Peitilainen et al., 2008)
- (někteří) o to více dbají na zdravý životní styl (Braveman, Egerter, & Williams, 2011)
- méně rizikového chování než během vynořující se dospělosti (Arnett, 2015)
- stále dobrý imunitní systém, ještě nízké riziko rakoviny a srdečních chorob
- MIDUS study (US, 25-74) (Lachman, 2004; Lachman et al., 2015)
 - 30-45: nejvyšší spokojenost s manželstvím a vztahy s dětmi, nejméně spokojeni s finanční situací a sexuálním životem
 - 25-39: méně pozitivně naladění než 50+
 - přesto pozitivnější mínění o budoucnosti (očekávání budoucí spokojenosti v životě) oproti 50+

růst kognitivního výkonu (prostorová orientace, verbální schopnosti...) s výjimkou rychlosti percepčního zpracování

dosažení expertízy v nějaké oblasti (Chi, Glaser, & Farr, 2014)
- to trvá min. 10 let a většina začíná ve 20

netýká se to jen intelektuálů
- viz studie s lidmi pracujícími v pohostinství (Perlmutter, Kaplan, & Nyquist, 1990)...

...znalost menu, způsob přípravy jídla, organizační schopnosti, sociální dovednosti v interakci se zákazníky

s expertízou souvisí posun od „pouhého“ řešení problémů k jejich vyhledávání (Hu, Shi, Han, Wang, & Adey, 2010)

tvořivost (odvisí od dosažení expertízy), otevřenost novému, tolerance k nejednoznačným, ochota jít do intelektuálního rizika (Sternberg, 2018)

lidé, „kteří něco dokázali“
- nejvíce se jim daří kolem 40 (Simonton, 2010)

vývojový úkol: sladit pracovní a rodinný život (Riediger, Freund, & Baltes, 2005)

+ nastavování hranic (Kossek, Lautsch, & Eaton, 2006)

Vypořádat se s pocity, že nestíháme v práci, doma nebo v obou oblastech.

- na začátku manželství/partnerství obvykle tendence ignorovat negativní pocity, vyhýbat se konfliktům, zdůrazňovat kladné vlastnosti partnera/partnerky (Cherlin, 2010; Huston, Caughlin, Houts, Smith, & George, 2001)
- narození dítěte a první rok jeho života představuje výzvu nejen pro jednotlivce, ale i jejich vztah (Fillo, Simpson, Rholes, & Kohn, 2015; Goldberg, 2010; Sheedy & Gambrel, 2019; Young, Roberts, & Ward, 2019)
 - nová role a identita coby rodič (Goldberg, 2010)
 - běžné jsou pocity vyčerpání, přetížení a izolovanosti (Mickelson & Biehle, 2017; Nazarinia-Roy, Schumm, & Britt, 2014)
 - zejména v zemích, kde je běžné se do práce vracet po několika týdnech až měsících (Borelli, Nelson-Coffey, River, Birken, & Moss-Racusin, 2017)
- pokles spokojenosti v partnerství a intimní oblasti, riziko nárůstu partnerských konfliktů (Mickelson & Biehle, 2017), významně zvýšené riziko rozvodu v prvních letech života dítěte (Gottman, 2014)

„holky těžší to maj“

- narůst otcovské péče o děti
- US v r. 1965: muži 10 min/den, ženy 85 min/den (Cotter & Pepin, 2017)
- US nyní: muži 58 min/den, ženy 90 min/den (Nazarinia-Roy et al., 2014)
- pokračující větší socializace žen (oproti mužům) k přijetí pečující role (Fillo et al., 2015)
- genderové role se po narození prvního dítěte stávají tradičnější (Dew & Wilcox, 2011; Le, McDaniel, Leavitt, & Feinberg, 2016)
- dokonce i v severských zemích na mateřskou odchází daleko více žen než mužů (OECD, 2018)

- větší podíl na domácích pracích (a výchově dětí) – a to dokonce i tehdy, když vydělávají více než jejich manželé (OECD, 2019d; Wang, 2019)
- dělba práce častým předmětem konfliktu (Nazarinia-Roy et al., 2014)

- „motherhood wage penalty“ – ženy s dětmi vydělávají méně než ženy v téže profesi, které děti nemají; u mužů buď žádný rozdíl nebo naopak vyšší výdělek než u bezdětných mužů (Budig, Misra, & Boeckmann, 2016)
 - důvod: zkrácený úvazek, méně času zvyšovat si odbornost
 - nejpatrnější u žen s nejvyšším vzděláním (England, Bearak, Budig, & Hodges, 2016)
 - děje se v západních zemích obecně, lepší situace je v zemích s dobře dostupnou péčí o malé děti (Cukrowska-Torzewska, 2017)

Psychologie

celoživotního vývoje

- i nadále > 80% lidí do 30 let v západních zemích vstoupí do dlouhodobého partnerského vztahu či manželství (Fletcher, Simpson, Campbell, & Overall, 2015)
- asi 1/5 buď partnera zatím nenalezla (DeLyser, 2012) anebo ani nehledají (DePaulo, 2006)
- životní spokojenost lehce nižší oproti šťastně sezdáným, ale vyšší oproti těm, kdo nejsou v manželství spokojeni, a rozvedeným (DePaulo, 2012)

Singles

- stoupá procento singles mezi ženami v asijských zemích (rezistence vůči kulturním očekáváním, že se po sňatku a narození dítěte budou podřizovat) (Rosenberger, 2007; Yamada, 2017)
- méně sezdáných v Číně – v důsledku politiky jednoho dítěte a preference chlapců (Hudson & Den Boer, 2002; Nelson & Chen, 2007)

- ženy, které děti nechtějí, jsou častěji terčem stigmatizace, diskriminace a sociálního vyloučení, než muži (Doyle, Pooley, & Breen, 2013)
- páry bez dětí často vůbec nejsou považovány za „rodinu“ (Pelton & Hertlein, 2011)

V páru, ale bez dětí

- páry tvořené osobami téhož genderu často bez dětí (v US je má jen 8% gay párů a 24% lesbických párů) (Goldberg & Conron, 2018)
- nedobrovolně bezdětní mohou zažívat pocity studu, smutku a ztráty (Bell, 2013; Koert & Daniluk, 2017)
- alternativa k adopci: nalezení nové, naplňující identity, která nezahrnuje rodičovství (Pelton & Hertlein, 2011)
- vyšší spokojenost v manželství oproti párům s dětmi (Nelson, Kushlev, & Lyubomirsky, 2014)

- rodin s dvojitým příjmem je v současné době v západních zemích více než kdy v historii
- v určitých kulturních prostředích je ale běžné, že muž pracuje a žena je doma s dětmi
- je-li to naopak, často jsou ve hře ekonomické faktory
- v západních zemích také trend „intenzivního rodičovství“ (Cranney & Miles, 2017; Sherman, 2009)

Jeden rodič na plný úvazek

- výhody: jeden se může soustředit na práci, druhý na rodinu
- nevýhody: ten, kdo je doma, přichází o roky praxe, a návrat do zaměstnání může být obtížný (Budig et al., 2016)

Nemám kariéru, jen práci

- někteří nesledují kariérní, ale praktické cíle (zajistit sebe a své nejbližší)
- výhody: méně tlaku a stresu
- nevýhody: více ekonomické nejistoty
- „knowledge gap“: jak vypadá život etablovaných dospělých s nižší kvalifikací?

Když nadejde čas to přehodnotit

Možné výzkumné otázky:

- Můžeme etablovanou dospělost definovat napříč kulturami?
- Jaké vývojové procesy a trendy můžeme napříč etablovanou dospělostí vysledovat?
- Jak se mění míra optimismu při přechodu z vynořující se do etablované dospělosti?
- Jakou tíži a druhy stresové zátěže etablovaní dospělí zakoušejí? Co na to má vliv?

- rozdíly ve vývoji během etablované dospělosti se často váží k rozhodnutím, která jsme učinili, když nám bylo mezi 20-30 lety
- některým jde vzkvétání, které se od etablovaných dospělých očekává, lépe než jiným (Nelson & Padilla-Walker, 2013)
- další knowledge gap: jak se žije lidem, kteří během vynořující se dospělosti učinili rozhodnutí, která by nyní chtěli přehodnotit

Další možné výzkumné otázky:

- Jak se mění vztahy s rodiči?
- Co se děje s přátelstvími?
- Jaké jsou subjektivně pociťované klady a zápory různých životních rozhodnutí?

- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (2nd ed.). New York, NY: Oxford University Press. <http://dx.doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199795574.013.9>
- Baltes, P. B. (1987). Theoretical propositions of life-span developmental psychology: On the dynamics between growth and decline. *Developmental Psychology*, 23, 611–626. <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.23.5.611>
- Bell, K. (2013). Constructions of “infertility” and some lived experiences of involuntary childlessness. *Affilia: Journal of Women & Social Work*, 28, 284–295. <http://dx.doi.org/10.1177/0886109913495726>
- Borelli, J., Nelson-Coffey, S., River, L., Birken, S., & Moss-Racusin, C. (2017). Bringing work home: Gender and parenting correlates of workfamily guilt among parents of toddlers. *Journal of Child & Family Studies*, 26, 1734–1745. <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-017-0693-9>
- Braveman, P., Egerter, S., & Williams, D. R. (2011). The social determinants of health: Coming of age. *Annual Review of Public Health*, 32, 381–398. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev-publhealth-031210-101218>
- Bruner, M. W., Erickson, K., Wilson, B., & Côté, J. (2010). An appraisal of athlete development models through citation network analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 11, 133–139. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychsport.2009.05.008>
- Budig, M. J., Misra, J., & Boeckmann, I. (2016). Work–family policy trade-offs for mothers? Unpacking the cross-national variation in motherhood earnings penalties. *Work and Occupations*, 43, 119–177. <http://dx.doi.org/10.1177/0730888415615385>
- Cherlin, A. J. (2010). *The marriage-go-round: The state of marriage and the family in America today*. New York, NY: Vintage.
- Chi, M. T., Glaser, R., & Farr, M. J. (Eds.). (2014). *The nature of expertise*. New York, NY: Psychology Press. <http://dx.doi.org/10.4324/9781315799681>
- Cotter, D., & Pepin, J. A. (2017). Trending toward traditionalism? Changes in youths’ gender ideology. Online symposium, Council on Contemporary Families. Retrieved from <https://contemporaryfamilies.org/2-pepin-cotter-traditionalism/>
- Cranney, S., & Miles, A. (2017). Desperate housewives? Differences in work satisfaction between stay-at-home and employed mothers, 1972–2012. *Journal of Family Issues*, 38, 1604–1625. <http://dx.doi.org/10.1177/0192513X16663253>
- Cukrowska-Torzewska, E. (2017). Cross-country evidence on motherhood employment and wage gaps: The role of work–family policies and their interaction. *Social Politics*, 24, 178–220. <http://dx.doi.org/10.1093/sp/jxx004>
- Day, D. V., Harrison, M. M., & Halpin, S. M. (2012). *An integrative approach to leader development: Connecting adult development, identity, and expertise*. New York, NY: Routledge. <http://dx.doi.org/10.4324/9780203809525>
- DeLyser, G. (2012). At midlife, intentionally childfree women and their experiences of regret. *Clinical Social Work Journal*, 40, 66–74. <https://doi-org.ezproxyemc.flo.org/10.1007/s10615-011-0337-2>
- DePaulo, B. (2006). *Singled out: How singles are stereotyped, stigmatized, and ignored, and still live happily ever after*. New York, NY: St. Martin’s Press.
- DePaulo, B. M. (2012). *Single people*. New York, NY: Oxford University Press.
- Dew, J., & Wilcox, W. B. (2011). If momma ain’t happy: Explaining declines in marital satisfaction among new mothers. *Journal of Marriage and Family*, 73, 1–12. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00782.x>
- Doyle, J., Pooley, J. A., & Breen, L. (2013). A phenomenological exploration of the childfree choice in a sample of Australian women. *Journal of Health Psychology*, 18, 397–407. <http://dx.doi.org/10.1177/1359105312444647>

r

e

f

e

r

e

n

c

e

- England, P., Bearak, J., Budig, M. J., & Hodges, M. J. (2016). Do highly paid, highly skilled women experience the largest motherhood penalty? *American Sociological Review*, 81, 1161–1189. <http://dx.doi.org/10.1177/0003122416673598>
- Fillo, J., Simpson, J. A., Rholes, W. S., & Kohn, J. L. (2015). Dads doing diapers: Individual and relational outcomes associated with the division of childcare across the transition to parenthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 108, 298–316. <http://dx.doi.org/10.1037/a0038572.supp>
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., Campbell, L., & Overall, N. C. (2015). Pair-bonding, romantic love, and evolution: The curious case of *Homo sapiens*. *Perspectives on Psychological Science*, 10, 20–36. <http://dx.doi.org/10.1177/1745691614561683>
- Goldberg, A. E. (2010). The transition to adoptive parenthood. In T. W. Miller (Ed.), *Handbook of stressful transitions across the lifespan* (pp. 165–184). New York, NY: Springer Science Business Media. http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-0748-6_9
- Goldberg, S. K., & Conron, K. J. (2018). How many same-sex couples in the U.S. are raising children? Retrieved from the Williams Institute website williamsinstitute.law.ucla.edu/research/parenting/how-manysame-sex-parents-in-us/
- Gottman, J. M. (2014). *What predicts divorce?: The relationship between marital processes and marital outcomes*. New York, NY: Psychology Press. <http://dx.doi.org/10.4324/9781315806808>
- Hooker, K. (2015). Towards a new synthesis for development in adulthood. *Research in Human Development*, 12, 229–236. <http://dx.doi.org/10.1080/15427609.2015.1068036>
- Houglum, P. A. (2010). *Therapeutic exercise for musculoskeletal injuries*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Hu, W., Shi, Q. Z., Han, Q., Wang, X., & Adey, P. (2010). Creative scientific problem finding and its developmental trend. *Creativity Research Journal*, 22, 46–52. <http://dx.doi.org/10.1080/10400410903579551>
- Hudson, V. M., & Den Boer, A. (2002). A surplus of men, a deficit of peace: Security and sex ratios in Asia's largest states. *International Security*, 26, 5–38. <http://dx.doi.org/10.1162/016228802753696753>
- Huston, T. L., Caughlin, J. P., Houts, R. M., Smith, S. E., & George, L. J. (2001). The connubial crucible: Newlywed years as predictors of marital delight, distress, and divorce. *Journal of Personality and Social Psychology*, 237–252. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.80.2.237>
- Knecht, M., & Freund, A. M. (2016). Boundary management: A timesampling study on managing work and private life in middle adulthood. *Research in Human Development*, 13, 297–311. <http://dx.doi.org/10.1080/15427609.2016.1234307>
- Koert, E., & Daniluk, J. C. (2017). When time runs out: Reconciling permanent childlessness after delayed childbearing. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 35, 342–352. <http://dx.doi.org/10.1080/02646838.2017.1320363>
- Kossek, E. E., Lautsch, B. A., & Eaton, S. C. (2006). Telecommuting, control, and boundary management: Correlates of policy use and practice, job control, and work-family effectiveness. *Journal of Vocational Behavior*, 68, 347–367. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jvb.2005.07.002>
- Lachman, M. E. (2004). Development in midlife. *Annual Review of Psychology*, 55, 305–331. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141521>
- Lachman, M. E., Teshale, S., & Agrigoroaei, S. (2015). Midlife as a pivotal period in the life course: Balancing growth and decline at the crossroads of youth and old age. *International Journal of Behavioral Development*, 39, 20–31. <http://dx.doi.org/10.1177/0165025414533223>

r

e

Psychologie
celoživotního vývoje **23**

f

e

r

e

n

c

e

- Le, Y., McDaniel, B. T., Leavitt, C. E., & Feinberg, M. E. (2016). Longitudinal associations between relationship quality and coparenting across the transition to parenthood: A dyadic perspective. *Journal of Family Psychology, 30*, 918–926. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000217>
- Mickelson, K. D., & Biehle, S. N. (2017). Gender and the transition to parenthood: Introduction to the special issue. *Sex Roles, 76*, 271–275. <http://dx.doi.org/10.1007/s11199-016-0724-9>
- Nazarinia-Roy, R., Schumm, W. R., & Britt, S. L. (2014). *Transition to parenthood*. New York, NY: Springer Science Business Media.
- Nelson, L. J., & Chen, X. (2007). Emerging adulthood in China: The role of social and cultural factors. *Child Development Perspectives, 1*, 86–91.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., & Lyubomirsky, S. (2014). The pains and pleasures of parenting: When, why, and how is parenthood associated with more or less well-being? *Psychological Bulletin, 140*, 846.
- Nelson, L. J., & Padilla-Walker, L. M. (2013). Flourishing and floundering in emerging-adult college students. *Emerging Adulthood, 1*, 67–78.
- Peitilainen, K. H., Kaprio, J., Borg, P., Plasqui, G., Yki-Järvinen, H., Kujala, U. M., & Rissanen, A. (2008). Physical inactivity and obesity: A vicious circle. *Obesity, 16*, 409–414.
- Pelton, S., & Hertlein, K. (2011). A proposed life cycle for voluntary childfree couples. *Journal of Feminist Family Therapy, 23*, 39–53. <http://dx.doi.org/10.1080/08952833.2011.548703>
- Perlmutter, M., Kaplan, M., & Nyquist, L. (1990). Development of adaptive competence in adulthood. *Human Development, 33*, 185–197.
- Riediger, M., Freund, A. M., & Baltes, P. B. (2005). Managing life through personal goals: Intergoal facilitation and intensity of goal pursuit in younger and older adulthood. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences & Social Sciences, 60*, 84–91. <http://dx.doi.org/10.1093/geronb/60.2.p84>
- Rosenberger, N. (2007). Rethinking emerging adulthood in Japan: Perspectives from long-term single women. *Child Development Perspectives, 1*, 92–95.
- Schaie, K. W. (2013). *Developmental influences on adult intelligence: The Seattle Longitudinal Study (2nd ed.)*. New York, NY: Oxford University Press.
- Sheedy, A., & Gambrel, L. E. (2019). Coparenting negotiation during the transition to parenthood: A qualitative study of couples' experiences as new parents. *American Journal of Family Therapy, 47*, 67–86. <https://doi-org.ezproxyemc.flo.org/10.1080/01926187.2019.1586593>
- Sherman, J. (2009). Bend to avoid breaking: Job loss, gender norms, and family stability in rural America. *Social Problems, 56*, 599–620. <http://dx.doi.org/10.1525/sp.2009.56.4.599>
- Simonton, D. K. (2010). Creativity in highly eminent individuals. *The Cambridge handbook of creativity* (pp. 174–188). New York, NY: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2018). A triangular theory of creativity. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 12*, 50–67. <http://dx.doi.org/10.1037/aca0000095>
- Yamada, M. (2017). Can we overcome the obstacles of marriage through romantic love? *Annals of Family Studies, 41*, 35–39.
- Young, C., Roberts, R., & Ward, L. (2019). Application of resilience theories in the transition to parenthood: A scoping review. *Journal of Reproductive and Infant Psychology, 37*, 139–160. <http://dx.doi.org/10.1080/02646838.2018.1540860>
- Wang, W. (2019, June 4). The happiness penalty for breadwinning moms. [Web log post]. Retrieved from <https://ifstudies.org/blog/the-happinesspenalty-for-breadwinning-moms>

r

e

f

e

r

e

n

Psychologie
celoživotního vývoje '23

c

e

